FRANSA'NIN SURİYE STRATEJİSİ

MERVE DİLEK DAĞDELEN, MUSAB YILMAZ

SETA | ANALiZ

ŞUBAT 2020 · SAYI 307

FRANSA'NIN SURİYE STRATEJİSİ

MERVE DİLEK DAĞDELEN, MUSAB YILMAZ

SETA

COPYRIGHT © 2020

Bu yayının tüm hakları SETA Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı'na aittir. SETA'nın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama vd.) yollarla basımı, yayımı, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

SETA Yayınları
ISBN: 978-625-7040-13-6

Uygulama: Erkan Söğüt
Baskı: Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş., İstanbul

SETA | SİYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI
Nenehatun Cd. No: 66 GOP Çankaya 06700 Ankara TÜRKİYE
Tel: +90 312 551 21 00 | Faks: +90 312 551 21 90
www.setav.org | info@setav.org | @setavakfi

SETA | İstanbul
Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı No: 41-43
Eyüpsultan İstanbul TÜRKİYE
Tel: +90 212 395 11 00 | Faks: +90 212 395 11 11

SETA | Washington D.C.
1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite 1106
Washington D.C., 20036 USA
Tel: 202-223-9885 | Faks: 202-223-6099
www.setadc.org | info@setadc.org | @setadc

SETA | Kahire
21 Fahmi Street Bab al Luq Abdeen Flat No: 19 Cairo EGYPT
Tel: 00202 279 56866 | 00202 279 56985 | @setakahire

SETA | Berlin
Französische Straße 12, 10117 Berlin GERMANY
Tel: +49 30 20188466

SETA | Brüksel
Avenue des Arts 27, 1000 Brussels BELGIUM
Tel: +3226520486

İÇİNDEKİLER

ÖZET	7
GİRİŞ	8
FRANSA, ESED REJİMİ VE MUHALİFLER	10
DEAŞ'IN PARİS SALDIRILARI	15
FRANSA-PKK ARASINDAKİ İLİŞKİLER	17
FRANSA'NIN SURİYE'DEKİ ASKERİ VARLIĞI VE GELECEĞİ	22
SONUÇ	25
EK: FRANSA PERSPEKTİFİNDEN SURİYE İÇ SAVAŞININ KRONOLOJİSİ	26

YAZARLAR HAKKINDA

Merve Dilek Dağdelen
Yıldız Teknik Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden 2011'de mezun olmuştur. Marmara Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler (İngilizce) Bölümü'nde yüksek lisans eğitimini tamamlamıştır. SETA Strateji Araştırmaları Direktörlüğü'nde araştırma asistanı olarak görev yapmaktadır. Ulusal güvenlik stratejileri, güvenlik çalışmaları ve stratejik araştırmalar konularında akademik faaliyetini sürdürmektedir.

Musab Yılmaz
Galatasaray Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümü'nde lisans öğrencisidir. SETA Strateji Araştırmaları Direktörlüğü'nde uzun dönemli stajyer olarak görev almaktadır.

ÖZET

> Analiz, Fransa'nın PKK ile geçmişten gelen ilişkisinin yanı sıra Suriye'de neden PKK/PYD/YPG ile ortak hareket etmeyi tercih ettiğini ve bu iş birliğinin boyutlarını ortaya koymaktadır.

Bu analiz Suriye krizinin başladığı tarihten itibaren Fransa'nın krize ve sahadaki aktörlere yönelik yaklaşımını ve değişen politikasını incelemektedir.

Krizin başladığı zamandan günümüze Fransa'nın Suriye stratejisinde üç farklı yaklaşım gözlenmektedir. Birincisi, Fransa krizin başında görece tarafsız kalmaya çalıştığı ve muhaliflere sadece söylemsel olarak destek verdiği dönemdir. İkinci aşama ise kısa bir süre sonra Avrupalı müttefikleriyle birlikte rejime karşı çeşitli diplomatik/ekonomik yaptırımlar uygulayarak ve muhaliflere fiili destek vererek krizin doğrudan tarafı olmaya başladığı dönemdir. Üçüncüsü ise DEAŞ terörünün Avrupa'yı ve özellikle Fransa'yı giderek daha yakından tehdit etmeye başlamasıyla birlikte Fransa'nın odağını DEAŞ'la mücadeleye çevirdiği görülmektedir. Suriye'de PKK terör örgütünün uzantısı PYD/YPG ile iş birliğini genişletmeyi tercih eden Fransa Türkiye'nin ulusal güvenlik çıkarlarına doğrudan zarar vermeye başlamıştır.

Analiz, Fransa'nın PKK ile geçmişten gelen ilişkisinin yanı sıra Suriye'de neden PKK/PYD/YPG ile ortak hareket etmeyi tercih ettiğini ve bu iş birliğinin boyutlarını ortaya koymaktadır.

GİRİŞ

Tunuslu bir gencin geçim kaynağı olan seyyar aracına yetkililerin el koymasına itirazı sonrasında kendini yakmasıyla başlayan Tunus'taki halk ayaklanması kısa sürede Ortadoğu'nun birçok ülkesine yayılarak "Arap isyanları" olarak bilinen kitlesel gösteriler ve reform taleplerine dönüşmüştür. Arap isyanlarına uluslararası aktörlerin bilhassa da Batılı ülkelerin yaklaşım ve tepkileri, genelde uluslararası kamuoyunun özelde ise bölge ülkelerinin yakından takip ettiği gelişmeler olmuştur. Bu analiz Arap isyanlarının bir kolu olarak kabul edilen Suriye'deki krize, bölgeyle İkinci Dünya Savaşı'ndan beri yakın münasebeti olan Fransa'nın yaklaşımını konu edinmektedir.

Arap isyanlarının bir ayağı olarak Mart 2011'de Suriye'nin güneyindeki Dera kentinde Esed rejimine karşı barışçıl gösteriler başlamıştır. Bu gösterilere Esed rejimi kuvvetlerinin silahla karşılık vermesi sonrasında Suriyeli muhalifler kendilerini savunmak amacıyla silahlanmaya ve Esed rejimine karşı mücadeleye başlamıştır. Halka karşı silah kullanmayı reddeden Suriye ordusu mensuplarının da muhaliflere katılmasıyla birlikte ülkede Esed rejimi ve muhalifleri arasında başlayan iç savaş 2011'den bu yana devam etmektedir. Başlangıçta çatışmalar Esed rejimini devirmek isteyen muhalif gruplar ile iktidar arasında sürmüştür. Fakat bölgesel ve küresel aktörlerin devreye girmesiyle Suriye, vekalet savaşlarının yaşandığı bir arenaya dönüşmüştür.

Rejime karşı gösterilerin başladığı 2011'de muhaliflerin Esed rejimine karşı mücadelesi başarılı bir şekilde devam ederken Esed'in ilk olarak İran'dan ve Hizbullah gibi Şii milis gruplardan yardım istemesi iktidar savaşını başka bir boyuta taşımıştır. Bunun yanı sıra Suriye'deki çatışma durumunun yarattığı otorite boşluğundan faydalanmak isteyen El-Kaide ve PKK gibi terör örgütleri ile yabancı savaşçılar Suriye'ye akın etmeye başlamıştır. Muhalif gruplar ve Esed rejimi arasında başlayan çatışma 2014'e gelindiğinde DEAŞ'ın Suriye'ye nüfuz etmesiyle başka bir boyut kazanmıştır. DEAŞ Irak'ta yapılanmasının ardından Suriye'deki güç boşluğunu fırsat bilip burada da kendine alan kazanmış ve kontrolü altındaki topraklarda devlet olduğunu ilan etmiştir. Bu durum bölge için iç çatışmayı ve El-Kaide ile PKK terörünün yanı sıra yepyeni bir terör tehdidini gündeme getirmiştir. O zamana kadar Esed rejiminin saldırılarına ve zulümlerine pasif bir şekilde tepki göstermiş olan Batılı devletler bir anda müdahalede bulunarak DEAŞ karşısında PYD/YPG/PKK terör örgütüne önemli ölçüde destek vermeye başlamıştır.

Süreç içerisinde DEAŞ'ın Suriye'deki saha hakimiyeti ve etkinliği büyük oranda ortadan kaldırılmıştır. Ancak DEAŞ güçsüzleştirilirken başka bir terör örgütü olan PYD/YPG/PKK'ya Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Fransa baş-

HARİTA 1. FIRAT KALKANI HAREKATI ÖNCESİ SURİYE'DEKİ YEREL AKTÖRLERİN SON DURUMU

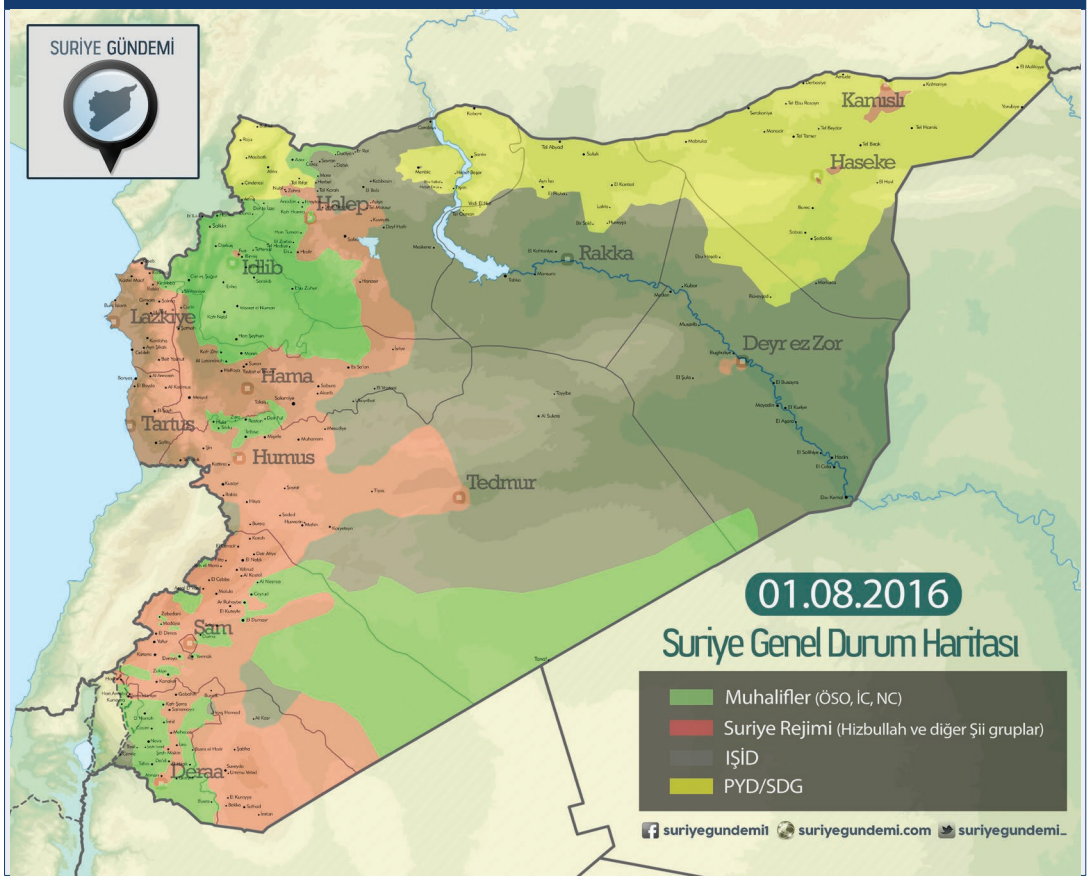

Kaynak: "Suriye Genel Durum Haritası 01.08.2016", Suriye Gündemi, 1 Ağustos 2016, www.suriyegundemi.com/2016/08/01/suriye-genel-durum-haritasi-01-08-2016, (Erişim tarihi: 11 Aralık 2019).

ta olmak üzere çok sayıda Batılı devlet tarafından geniş imkanlar sağlanmıştır. Verilen bu destek neticesinde Suriye'nin kuzeyinde Irak sınırından Akdeniz'e kadar uzanacak yaklaşık dokuz yüz kilometrelik bir terör koridorunun önü açılmıştır.

Türkiye başından beri karşı olduğu bu terör koridorunu Fırat Kalkanı (24 Ağustos 2016-29 Mart 2017), Zeytin Dalı (20 Ocak 2018-24 Mart 2018) ve Barış Pınarı harekatları (9-17 Ekim 2019) ile engellemiştir. Suriye'nin kuzeyinde oluşturulmak istenen terör koridoru yerine DEAŞ ve PYD/YPG/PKK terör örgütlerinin saldırılarından kaçan mültecilerin yerleştirildiği ve yerleştirilmeye devam edileceği bir güvenli bölge oluşturulması amaçlanmıştır.

Türkiye'nin 2012'den beri gündeminde olan güvenli bölge fikri sahadaki insani krizi önleme amacı taşımaktaydı.[1] Ancak ABD bu fikre sıcak bakmayarak hem PYD/YPG/PKK terör örgütünü silahlandırmış hem de Türkiye'yi ve onun desteklediği muhalif grupları yalnız bırakmıştır. Suriye'ye ilişkin politikasını büyük oranda müttefiki ABD ve üyesi olduğu Avrupa Birliği'nin (AB) politikalarıyla örtüşür bir şekilde oluşturmaya gayret gösteren Fransa da PYD/YPG/PKK terörünün Suriye'de güç kazanmasında önemli rol oynayan aktörlerin başında gelmiştir. Bu yöndeki gelişmeler üze-

1. Hüseyin Alptekin, "Suriye'de Oluşturulacak Güvenli Bölgede Taraflar ve Tutumlar", *SETA Analiz*, Sayı: 278, (Nisan 2019), s. 10.

rine Türkiye, Suriye Milli Ordusu (eski adıyla Özgür Suriye Ordusu) bileşenleriyle ilk olarak Fırat Kalkanı Harekatı (FKH) ile DEAŞ terörüne, daha sonra da Zeytin Dalı Harekatı (ZDH) ve Barış Pınarı Harekatı (BPH) PYD/YPG/PKK terörüne karşı Suriye'nin kuzeyinde güvenliği sağlamak ve sınırını terörist gruplardan temizlemek istemiştir.

Ancak Türkiye'nin Suriye'de düzenlediği operasyonlara birçok Batılı ülke tepki göstermiştir. Bu tepkiyi en sert şekilde gösteren ülkelerden biri de Fransa'dır. Fransa, Türkiye'nin teröristlere karşı sınırında verdiği mücadeleyi Kürtlere karşı bir saldırı olarak lanse edip PYD/YPG/PKK terör örgütünün savunuculuğunu yapmıştır.[2] Suriye'deki olumsuz gelişmelere rağmen NATO ittifakı çerçevesinde Türkiye'nin ihtiyaç duyduğu desteğin karşılanmaması, Suriye'de PKK'nın desteklenmesi ve Türkiye'nin ulusal güvenliğini sağlamak amacıyla Suriye'nin kuzeyine düzenlediği harekatlara karşı çıkması gibi nedenlerle Türkiye-Fransa ilişkileri giderek bozulmuştur.

2011'den beri devam eden Suriye iç savaşının akıbeti ve ülkenin geleceği özellikle sınır komşusu olması münasebetiyle Türkiye için önemli konu başlıklarıdır. Bu bağlamda Suriye'de bir şekilde etkinlik gösteren bütün aktörler, bunların hedef ve stratejileri dolaylı yoldan da olsa Türkiye'nin ulusal güvenliğini yakından ilgilendirmektedir. Bu sebeple Suriye'de çatışmaların başladığı 2011'den beri bir şekilde konuya taraf olmaya çalışan Fransa'nın bölgeye ilişkin hedef, beklenti ve stratejisini çözümlemek önem arz etmektedir. Bu analizde Suriye iç savaşının başladığı tarih olarak kabul edilen 15 Mart 2011'den günümüze kadar Fransa'nın Suriye'ye yönelik geliştirdiği politikalardaki süreklilik ve değişim incelenecektir.

Fransa'nın Suriye'deki iç savaş boyunca izlediği stratejiyi anlayabilmek için ilk olarak 2011'de muhalif gruplar ve Esed rejimiyle kurduğu ilişkiler ele alınacaktır. Ardından DEAŞ'ın ortaya çıkışı ve Paris saldırıları sonrasında Fransa'nın Suriye'ye karşı değişen güvenlik algısıyla nasıl bir konuma geldiği ve DEAŞ'la mücadelede ABD ile birlikte PYD/YPG/PKK'yı vekil olarak sahada kullanmak istemesi mercek altına alınacaktır. Bu ilişki ağına ışık tutmak amacıyla Fransa'nın PKK ile münasebetine ve bu münasebetin tarihine değinilecek, ardından Suriye'de Fransa'nın askeri varlığı ve geleceği tartışılacaktır.

FRANSA, ESED REJİMİ VE MUHALİFLER

Fransa'nın Suriye stratejisindeki değişim ve Esed rejimi ile muhaliflere yönelik yaklaşımı üç ana dönemde incelenebilir. Bu üç dönemin kırılma noktası olarak 13 Ağustos 2013'te Esed rejiminin Doğu Guta'da sivillere yönelik gerçekleştirdiği kimyasal silah saldırısı ile 13 Kasım 2015'te DEAŞ'ın gerçekleştirdiği ve yüz otuza yakın insanın ölümüyle sonuçlanan Paris saldırıları kabul edilebilir. İsyanlar ilk başladığında Fransa'nın Suriye politikası gelişmeleri takip etmek ve müttefikleriyle birlikte hareket etmek üzerine yoğunlaşmış, rejime yaklaşımı ise genel itibarıyla reform taleplerine cevap vermesini istemekle sınırlı kalmıştır. Fakat rejimin muhaliflere karşı kimyasal silah kullandığı bilgisinin kesinleşmesi ve ardından Doğu Guta'da yaklaşık bin 300 kişinin kimyasal silahla hayatını kaybetmesi sonrasında[3] Fransa, reform talebinin ötesinde rejim değişikliği talebiyle Suriye politikasını şekillendirmiştir. 2015'te DEAŞ terörünün Suriye'ye sıçraması ve Kıta Av-

2. "Zeytin Dalı Harekatı-Fransa Cumhurbaşkanı Macron: Türkiye'nin Afrin Operasyonları İşgale Dönüşmemeli", BBC Türkçe, 31 Ocak 2018; Bu hususta Fransa'nın attığı en çarpıcı adım Türkiye'nin Barış Pınarı Harekatı'nı kınayan tasarıyı ulusal meclislerinde kabul etmeleri olmuştur; "Fransa Ulusal Meclisinden Barış Pınarı Harekatı ile İlgili Skandal Karar", *Takvim*, 31 Ekim 2019.

3. "Suriye'de Kimyasal Saldırı İddiası: 1300 Ölü", *Hürriyet*, 21 Ağustos 2013.

rupası'nda bundan en çok etkilenen ülkenin de Fransa olması münasebetiyle Fransa Suriye'de odağını rejim değişikliğinden DEAŞ terörünün yok edilmesine çevirmiştir.

Arap isyanları başlamadan önce Fransa, ekonomik ve siyasi olarak Esed rejimiyle iyi ilişkilere sahipti. Ancak Suriye'de başlayan isyanlara Esed rejiminin sert müdahalesi karşısında Fransa diğer Batılı ülkelerle birlikte rejime karşı kademeli olarak yükselen bir karşıtlık sergilemiştir. Rejimin muhaliflere yönelik kanlı müdahalesine karşılık Mart 2011'de AB ülkeleri ve Fransa önce Esed'i kınadığını dile getirmiştir.[4] İsyanların başlamasından yaklaşık iki ay sonra da rejime isyancıların reform taleplerine olumlu cevap vermeye zorlayıcı bir girişim olarak Suriye'ye yönelik ekonomik yaptırımlar ve silah ambargosu uygulama kararı almıştır.[5] Bir süre sonra alınan yeni kararlarla yaptırımların kapsamı giderek genişletilmiş ve nihayetinde aralarında Beşşar Esed'in de dahil olduğu 149 siyasi, asker ve sivil bürokrat ile Esed'e yakın iş adamları AB üye ülkelerine ziyaret yasağıyla karşılaşmıştır.[6]

Muhalifleri bastırmaya yönelik adımlar atmaya devam eden Esed yönetimine karşı Haziran 2011'de Fransa, diğer Batılı devletler gibi tepkisini koymuş ve rejimin Suriye'de meşruiyetini kaybettiğini savunmuştur.[7] Uygulanan ekonomik yaptırımlara ek olarak 2 Eylül 2011'de yine AB ile eş güdümlü olarak Suriye'den ham petrol ithalatına son vermiştir.[8] Nihayetinde Kasım 2011'de, aynı yılın Temmuz'da Suriye'deki diplomatik temsilciliklerine yapılan saldırıların[9] yarattığı güvenlik zafiyeti nedeniyle bu temsilciliklerini kapatma kararı aldığını açıklamış; Şam Büyükelçisini istişare amaçlı geri çağırmış, Halep ve Lazkiye'deki Başkonsolosluklarını kapatarak diplomatik ilişkilerini kısmen sonlandırmıştır.[10]

Görüldüğü üzere Fransa isyanların başlamasının ardından Suriye'de rejim karşıtı bir pozisyon almış olup rejimi, Suriye halkının taleplerini yerine getirmeyi sağlamak üzere giderek artan bir şekilde ekonomik ve diplomatik açıdan baskı altına almaya çalışmıştır. Dikkati çeken bir husus, Fransa'nın bunu yaparken neredeyse attığı her adımının AB üyesi müttefikleriyle örtüşmesidir. Bu durum Nicolas Sarkozy yönetiminin (16 Mayıs 2007-15 Mayıs 2012) Arap isyanları sürecine hazırlıksız yakalanarak gelişmeler karşısında net bir politika belirleyemediği ve başlangıçta ABD ve onun güdümündeki AB'nin konuya ilişkin politikalarını taklit ettiği şeklinde yorumlanabilir.

Bu dönemde Fransa'nın Suriyeli muhaliflere olan desteğini, Esed rejimine karşı uyguladığı birtakım ekonomik ve diplomatik yaptırımların yanı sıra muhaliflerin iyi bir şekilde organize olması gerektiği yönündeki telkinlerinden anlamak mümkündür.[11] Fakat bu desteğin sınırlı olduğunun da altı çizilmesi gerekir. Çünkü Sarkozy hükümeti muhaliflerin yalnızca barışçıl yollardan dile getirdikleri taleplerinin desteklenece-ğini belirtmiştir. Nitekim Fransa'nın muhaliflere fiili desteği François Hollande (15 Mayıs 2012-14 Mayıs 2017) dönemine kadar başlamamıştır.

4. "EU Condemns 'Unacceptable' Repression in Syria", Middle East Online, https://middle-east-online.com/en/eu-condemns-unacceptable-repression-syria, (Erişim tarihi: 12Aralık 2019).

5. "Council Decision 2011/273/CFSP of 9 May 2011", Official Journal of the European Union, https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:121:0011:0014:EN:PDF, (Erişim tarihi: 12Aralık 2019).

6. Sarkozy'nin cumhurbaşkanlığını halefi Hollande'a devredişine kadar yapılan tüm genişletme ve ilaveleri takip etmek için bkz. "Document 02011D0273-20111114", EUR-Lex, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:02011D0273-20111114, (Erişim tarihi: 24 Aralık 2019); "Document 02011D0782-20121016", EUR-Lex, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:02011D0782-20121016, (Erişim tarihi: 24 Aralık 2019).

7. "Alain Juppe - Discours a la 'Brookings Institution' de Washington", La France au Royaume-Uni, 6 Haziran 2011.

8. "Kronoloji: Suriye'de İsyandan İç Savaşa", Aljazeera, 27 Aralık 2013.

9. "Syrian Civil War", Encyclopædia Britannica, www.britannica.com/event/Syrian-Civil-War/Uprising-in-Syria-2011, (Erişim tarihi: 17 Aralık 2019).

10. "Fransa Suriye Büyükelçisi'ni Geri Çekti", *Hürriyet*, 16 Kasım 2011.

11. "Juppe: L'opposition Syrienne Doit S'organiser", *Le Parisien*, 17 Kasım 2011.

TABLO 1. AB'DE YÜRÜRLÜKTE OLAN VE SURİYE'YE UYGULADIĞI YAPTIRIM VE AMBARGOLARIN LİSTESİ[12]	
Kısıtlama/Ambargo Getirilen Alan	Kısıtlama/Ambargo Detayı
Silah İthalatı	Suriye'den silah ve ilgili malzeme ithalatı yasaktır. İlgili mali yardım da yasaktır.
Varlıkları Dondurma ve Fonların Kullanılabilir Hale Getirilmesi Yasağı	Listelenen kişi ve kuruluşların tüm varlıkları dondurulmalıdır. Ayrıca herhangi bir fonu veya varlığı doğrudan veya dolaylı olarak kullanmaları da yasaktır.
Finansal Önlemler	Üye devletler, Suriye hükümetine hibeler, mali yardım veya imtiyazlı krediler için yeni taahhütlerde bulunamazlar.
	Suriye hükümetine sigorta ve sigorta yenilemesi yapılması yasaktır.
	Üye devletlerin bölgelerinde Suriyeli bankaların yeni şubeleri, yan kuruluşları veya temsilciliklerinin açılması yasaktır. Ayrıca, Suriyeli bankalarla yeni ortak girişimler kurmak, mülkiyet hakkı almak veya yeni temsilci bankacılık ilişkileri kurmak da yasaktır.
	Suriye hükümetine 1 Aralık 2011 tarihinden sonra çıkarılan Suriye kamu veya kamu garantili bonoların ihraç edilmesi, satılması, satın alınması, aracılık veya yardım sağlanması yasaktır.
	Avrupa Yatırım Bankası'nın (AYB) Suriye ile AYB arasında var olan herhangi bir kredi anlaşması kapsamında veya bunlarla bağlantılı olarak harcama yahut ödeme yapması yasaktır. Suriye'de yer alan egemen projeler için mevcut Teknik Yardım Hizmet Sözleşmelerinin AYB ile sürdürülmesi de yasaktır.
	Üye devletler, Suriye ile ticaret için kamu ve özel sektöre sağlanan yeni uzun vadeli taahhütlerde bulunmayacaklardır.
Uçuşlar, Havalimanları, Uçaklar	Üye devletler, Suriyeli taşıyıcılar tarafından yapılan kargo uçuşların ve Suriye Arap Havayolları tarafından gerçekleştirilen uçuşların havaalanlarına erişimini önlemek için gerekli önlemleri alacaktır.
Denetimler	Üye devletler, yükün yasaklanmış maddeler içerdiğine dair bilgiye sahiplerse, Suriye'ye bağlı gemi ve uçakların kargolarını inceleyeceklerdir. Yasaklı maddeler bulunması halinde yasaklanmış maddeleri ele geçirecek ve imha edeceklerdir.
Yatırımlar	Suriye'deki Suriye petrol endüstrisi arama, üretim veya rafine etme sektörlerinde faaliyet gösteren ve Suriye'de elektrik üretimi için yeni enerji santralleri inşa eden işletmelerle (1) finansal kredi veya kredi verilmesi, (2) katılımın kazanılması veya uzatılması (3) veya herhangi bir ortak girişim kurulması yasaklanmıştır.
	Suriye petrol ve doğal gaz endüstrilerine veya elektrik üretimi için enerji santrallerine yatırım yapmak yasaktır.
Talepleri Yerine Getirme Yasağı	Listelenen kişi/kuruluşlara ya da Suriye'deki herhangi bir kişi/kuruluşa hak talebinde bulunmak yasaktır.
Kabul Kısıtlamaları	Üye devletler, 2013/255/CFSP Konsey kararının Ek 1'inde listelenen kişiler için seyahat kısıtlamaları uygulayacaktır.
İç Baskı İçin Kullanılan Ekipmanla İlgili Kısıtlamalar	36/2012 sayılı (AB) Konsey Tüzüğü'nün Ek 1A ve Ek 9'unda listelenen ve iç baskı için kullanılabilecek ekipman, mal ve teknolojileri Suriye'ye ihraç etmek yasaktır. İlgili teknik veya finansal yardım ve hizmetler de yasaktır.
Mallarla İlgili Kısıtlamalar	36/2012 sayılı (AB) Konsey Tüzüğü Ek 7'de belirtilen ekipman veya teknoloji ihraç etmek veya Suriye'ye elektrik üretimi için yeni enerji santrallerinin inşasına katılmak yasaktır. İlgili teknik veya mali yardım da yasaktır.
Havacılık ve Jet Yakıtı	36/2012 sayılı (AB) Konsey Tüzüğü Ek 5A'da listelenen jet yakıtı ve katkı maddelerinin Suriye'ye ihraç edilmesi yasaktır. İlgili mali yardım da yasaktır.
Kültürel Mülkiyet	Suriye'den yasa dışı yollarla veya 15 Mart 2011 sonrasında getirilmiş, 36/2012 sayılı (AB) Konsey Tüzüğü Ek 11'de listelenenler de dahil olmak üzere, kültürel mülkiyet ve diğer arkeolojik, tarihi, kültürel, nadir bilimsel ve dini öneme sahip unsurların ithalat, ihracat ve aktarımını yapmak veya ilgili diğer aracılık hizmetlerini sağlamak yasaktır.
Altın, Değerli Metaller, Elmaslar	36/2012 sayılı (AB) Konsey Tüzüğü Ek 8'de listelendiği üzere Suriye hükümetine, Suriye hükümetinden veya Suriye hükümeti için altın, değerli metaller ve elmasların ihracat, ithalat veya simsarlığını yapmak yasaktır.
Lüks Mallar	36/2012 sayılı (AB) Konsey Tüzüğü Ek 10'da listelenen lüks malların Suriye'ye ihraç edilmesi yasaktır.

12. "EU Sanctions Map", www.sanctionsmap.eu/#/main/details/32/?checked=32&search=%7B%22value %22:%22%22,%22searchType%22:%7B%7D%7D, (Erişim tarihi: 25 Aralık 2019); Listede bahsedilen ekler için bkz. "Document 02013D0255-20190521", EU-Lex, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1571996386316&uri=CELEX:02013D0255-20190521#document1, (Erişim tarihi: 25 Aralık 2019).

Diğer Öğeler	Suriye cinsinden banknot ve madeni paraların Suriye Merkez Bankası'na teslim edilmesi yasaktır.
	Suriye'deki petrol ve doğal gaz endüstrisinin aşağıdaki kilit sektörleri için kilit ekipman ve teknoloji ihraç edilmesi yasaktır: (1) rafine etme, (2) sıvılaştırılmış doğal gaz, (3) keşif ve (4) 36/2012 sayılı (AB) Konsey Tüzüğü'nün Ek 6'sında listelenen üretim. İlgili teknik veya finansal yardım, eğitim ve diğer hizmetler de yasaktır.
Petrol Ürünleri	36/2012 sayılı (AB) Konsey Tüzüğü Ek 4'te listelenen ham petrol ve petrol ürünlerinin Suriye'den ithal edilmesi yasaktır. İlgili mali yardım da yasaktır.
Telekomünikasyon Donanımları	36/2012 sayılı (AB) Konsey Tüzüğü Ek 5'te listelenen telekomünikasyon izleme ve müdahale ekipmanının Suriye'ye ihraç edilmesi yasaktır. Bu tür ekipman veya yazılımların kurulması, çalıştırılması veya güncellenmesi ile ilgili yardım da yasaktır.

Suriye'ye askeri müdahale ise oldukça geç bir dönemde gerçekleşmiştir.[13] Dönemin Dışişleri Bakanı Alain Juppe Suriye'ye yönelik Libya'daki gibi askeri bir müdahalenin gerçekleştirilmeyeceğini dile getirmiştir.[14] Askeri müdahalenin mümkün olabilmesinin öncelikli koşulu olarak ise BM'de bu doğrultuda bir karar alınacak olması gösterilmiştir.[15]

Bununla birlikte Esed rejimine karşı tavrını bahsi edilen yaptırım ve ambargolarla gösteren Sarkozy, güvenlik gerekçesiyle Suriye'deki temsilcilerini ülkesine geri çağırmış olmasına karşın diplomatik ilişkileri topyekun kesmekten imtina etmiştir. Bunun yanında Suriye'de iç savaşın en şiddetli olduğu zamanlarda dahi Fransa Şam'da Charles de Gaulle Fransız Lisesi'nde verilen eğitimi sonlandırmamıştır.[16] Yurt Dışı Fransız Eğitim Ajansına (Agence pour L'enseignement Français a L'etranger, AEFE) bağlı olarak faaliyet gösteren bu okul bugün hala Şam'da Fransız eğitmenler nezaretinde eğitim faaliyetlerini sürdürmektedir. Gerek muhaliflere yönelik yalnızca söylem düzeyinde destek verilmesi gerek diplomatik ilişkilerin sınırlı bir şekilde de olsa sürdürülmesinin tercih edilmesi bize Sarkozy'nin Suriye'de olan biten karşısında keskin manevralar yapmak yerine müttefikleriyle birlikte hareket ederek tek başına sorumluluk üstlenmemeyi tercih ettiğini göstermektedir. Arap isyanlarının Suriye'ye sıçradığı ilk yıllarda dönemin ABD Başkanı Barack Obama'nın da Esed rejimine karşı tutarsız bir politika izlemiş olması[17] Fransa'yı bu şekilde davranmaya sevk etmiş olabilir. İktidarının yaklaşık son bir yıllık dönemine denk gelen bu gelişmeler seçim arifesindeki Sarkozy'nin başlangıçta müttefiki ABD'nin "peşine takılma" (*bandwagonning*) politikası uygulayarak en azından müttefiklerine karşı kendi pozisyonunu sağlama almaya çalıştığını göstermektedir.

Fakat ABD ve diğer Batılı müttefiklerin Esed rejimine yönelttikleri reform talepleri karşılık bulmamıştır. Bu sebeple Obama hükümetinin Suriye iç savaşına ilişkin rejime karşı söylemleri daha da keskinleşmiştir. Reform taleplerinin yerini rejim değişikliği talepleri almaya başlamıştır.[18] ABD'nin Suriye'ye ilişkin dış politikasındaki bu gelişmelerle benzer doğrultuda Fransa da daha keskin bir tavır takınmıştır. Bu süreç Fransa'da hükümet değişikliğine denk gelmiş ve François Hollande döneminde Esed rejimine karşı tepkilerin dozajı artış göstermiştir.

13. Fransa Suriye'de 20 Ağustos 2014'te muhaliflere ilk silah sevkiyatı, 27 Eylül 2015'te (DEAŞ'a karşı) ilk hava saldırısı, Haziran 2016'da ise ilk asker sevkiyatını gerçekleştirmiştir. Bkz. "François Hollande Confirme Avoir Livre des Armes aux Rebelles en Syrie", *Le Monde*, 20 Ağustos 2014; Aurelien Breeden, "France Says Its Airstrikes Hit an ISIS Camp in Syria", *New York Times*, 27 Eylül 2015; Jamie Dettmer, "France Deploys Special Forces in Syria as IS Loses Ground", Voice of America, 9 Haziran 2016.

14. "Juppe, 'Suriye'ye Askeri Müdahale Yok' Dedi", Haberler, www.haberler.com/juppe-suriye-ye-askeri-mudahale-yok-dedi-3143005-haberi, (Erişim tarihi: 14 Aralık 2019).

15. "Juppe: L'opposition Syrienne Doit S'organiser".

16. "Le Lycee Français de Damas Survit Malgre le Chaos", YouTube, 17 Mayıs 2013, www.youtube.com/watch?v=X9s0CBi14BU, (Erişim tarihi: 6 Aralık 2019); Suriye'de iç savaşın başlamasından önce öğrencilerin büyük bir çoğunluğunu Fransızlar oluşturuyordu. Ancak iç savaşın başlamasının ardından öğrenci profili ağırlıklı olarak Suriyeliler olmaya başlamıştır.

17. Veysel Kurt, *ABD ve Suriye Krizinin Dönüşümü*, (Kadim Yayınları, İstanbul: 2019), s. 59-60.

18. Kurt, *ABD ve Suriye Krizinin Dönüşümü*, s. 70-71.

Bu değişimde rejimin muhaliflerle "başa çıkma" yönteminin giderek daha da sert bir hal alması önemli bir rol oynamıştır. Rejim güçlerinin 25 Mayıs 2012'de Hula yakınlarında kırk dokuzu çocuk ve otuz dördü kadın toplam yüz sekiz kişinin ölümüyle sonuçlanan müdahalesi sonrasında AB ülkeleri müttefikleri ABD, Kanada ve Avustralya ile birlikte Suriye'ye karşı "diplomatik bir taarruz" başlatmışlardır.[19] Bu doğrultuda Fransa, Sarkozy yönetimi boyunca Fransa'daki görevlerine devam etmiş olan Suriyeli diplomatları ülkeden göndermiştir. Her şeye rağmen Sarkozy döneminde Esed rejimi ile bağlantının devam ettiğinin açık bir işareti olan bu durum Hollande döneminde yerini tam tersi bir tutuma bırakmıştır. Esed rejiminin diplomatlarını istenmeyen kişi (*persona non grata*) ilan etmesinin üzerine Fransa yine Kasım 2012'de Suriyeli muhalif grupların çatı bileşeni olan Suriye Muhalif ve Devrimci Güçler Ulusal Konseyi (SMGK) Başkanı Muaz Hatip'i Elysee Sarayı'na davet etmiştir. Muaz Hatip ile Hollande'ın sarayda gerçekleştirdiği toplantı sonrası Fransa, Suriye'yi temsil eden tek kurumun SMGK koalisyonu olduğunu resmen tanıdıklarını belirtmiştir.[20] Bu olayla Suriyeli muhalifler uluslararası arenada ilk defa resmi olarak tanınmıştır. Bunun yanı sıra SMGK'nin Fransa'ya büyükelçi ataması da kabul edilmiştir.[21] Fransa'nın Hollande döneminde muhalifleri desteklemeye yönelik adımları diplomatik düzeyle sınırlı kalmamış, Eylül 2012'de ilk defa doğrudan (müttefiklerinden bağımsız bir şekilde) askeri nitelikli olmayan yardımlarda bulunulmuştur.[22]

Bu gelişmelerin yanı sıra Fransa Nisan'da yayımladığı 2013 ulusal güvenlik stratejisinde istikrarsızlık yaratan kırılgan rejimleri tehdit olarak gördüğünü ifade etmiştir.[23] Bu bağlamda Esed rejiminin, Fransa tarafından bir tehdit kaynağı olduğu ifade edilmiş ve liberal değerlere yapılan vurguyla mütenasip bir şekilde muhalif grupların desteklenmesi kararı alınmıştır. Fransa için temel tehdit istikrarsızlık olmakla birlikte Suriye iç savaşında mülteci sorununun ortaya çıkmasının da ciddi bir problem olarak görüldüğü unutulmamalıdır. Bu durum Fransa'da Esed rejiminin yönetimi terk etmesiyle istikrarın sağlanacağı, bu sayede de Suriye'den gelecek mülteci tehdidinin ortadan kalkacağı düşüncesini güçlendirmiştir.

Bu anlayış nedeniyle François Hollande yönetiminin ilk yıllarında Suriyeli muhalif gruplara siyasi, askeri, ekonomik, tıbbi ve lojistik destek Fransa'nın Suriye stratejisinde ana gündemi oluşturmuştur. AB'nin Suriyeli muhaliflere karşı silah ambargosu kararı almasına rağmen Fransa 2013'te silah desteği sağlayacağını açıklamış[24] ve bundan yaklaşık üç ay sonra Fransa ve İngiltere'nin ısrarları neticesinde alınan kararla AB'nin muhalif gruplara silah ambargosu kaldırılmıştır.[25] Bu tarihten DEAŞ'ın Paris saldırılarının yaşandığı zamana kadar Fransa ile Suriyeli muhalifler arasında ilişkiler iyi bir zeminde ilerlemiştir.

Suriye'de isyanların başladığı 15 Mart 2012'den itibaren ABD hükümeti ve müttefiklerinin Suriye'ye yönelik kademeli olarak artan tepkilerinin, Esed rejiminin 21 Ağustos 2013'te Doğu Guta'da gerçekleştirdiği kimyasal saldırıyla[26] bir üst kademeye taşınması beklenmiştir. Uluslararası kamuoyu, en az dört yüzü sivil yaklaşık bin 300 kişinin hayatını kaybettiği bu

19. "Diplomatik Taarruz", *Hürriyet*, 29 Mayıs 2012.

20. "Suriyeli Muhalifler Fransa'ya Büyükelçi Atadı", Euronews Türkçe, 17 Kasım 2012.

21. "Suriyeli Muhalifler Fransa'ya Büyükelçi Atadı".

22. "Fransa Yardımı Artık Suriye İçinde Dağıtıyor", *Milliyet,* 7 Eylül 2012.

23. "Le Livre Blanc 2013 Rendu Public", Ministere Des Armees, 15 Temmuz 2013, www.defense.gouv.fr/actualites/operations/livre-blanc-2013, (Erişim tarihi: 29 Kasım 2019).

24. "Syrie: Paris et Londres vont Livrer des Armes", *Le Figaro*, 14 Mart 2013.

25. Kurt, *ABD ve Suriye Krizinin Dönüşümü*; "Savaşın Kaderi Değişiyor!", *Habertürk*, 28 Mayıs 2013.

26. "Suriye'de Kimyasal Saldırı İddiası: 1300 Ölü"; "Doğu Guta Kimyasal Silah Katliamının 6. Yılı", Anadolu Ajansı, 20 Ağustos 2019.

saldırıya Obama hükümetinin askeri müdahale ile cevap vermesini beklemiştir. Bu beklentinin oluşmasında da yine Obama'nın o zaman kadar defaatle Esed'in kimyasal silah kullanması halinde "tüm hesapların değişeceğini" dile getirmesi etkili olmuştur.[27] Yaşanan bu olayın ardından Fransa, ABD Başkanı Obama'ya, Suriye'ye askeri müdahale teklifinde bulunmuş ancak bu teklif ABD tarafından reddedilmiştir.

Bu dönemde Fransa'nın Suriyeli muhalifleri desteklemek konusunda daha girişken ve Suriye'ye askeri müdahale konusunda ABD'den daha istekli olduğu gözlenmektedir. Ancak Fransa, alınacak bir askeri müdahale kararının arkasında olmasına rağmen ABD olmaksızın böyle bir girişimde bulunmaktan da imtina etmiştir. Bu da bize Fransa'nın aslında bölgede tek başına inisiyatif alabilecek güçte bir aktör olmadığını göstermektedir. Dolayısıyla Fransa'nın kendi askeri gücüyle olmasa bile maddi destekler vasıtasıyla bölgede varlık göstermek istediği düşünülebilir. Nitekim doğrudan askeri müdahalede bulunmamakla birlikte Fransa ilk kez Ağustos 2014'te Suriye'ye silah sevkiyatı gerçekleştirerek muhalifleri askeri açıdan desteklemiştir.[28]

Fakat bu durum DEAŞ terörünün Fransa için giderek daha tehlikeli bir hale gelmesiyle birlikte değişmeye başlamıştır. DEAŞ'la mücadele Fransa için öncelikli duruma gelmiş ve süreç içerisinde Esed rejimine karşı sert tavırda yumuşama yaşanmıştır. Bu yumuşama kısmen, Rusya'nın Suriye'de Esed rejiminin yanında ve oldukça etkin bir rol üstlenmeye başlamasıyla pekişmiştir. Mart 2014'te Rusya'nın Kırım'ı ilhak etmesiyle Avrupa genelinde yükselen Rusya karşıtlığına ve huzursuzluğa rağmen Fransa ve diğer AB ülkelerinin Rusya ile karşı karşıya gelmekten imtina ettikleri söylenebilir. Benzer bir durum Rusya'nın Eylül 2015 itibarıyla Esed rejimine askeri destek göndermesinin ardından da gözlenmiştir. Bununla birlikte DEAŞ'ın ortaya çıkışı ve ilerleyişi, muhalif grupların Esed rejimi karşısında zayıflamasına ve gerilemesine sebep olmuştur.

DEAŞ'IN PARİS SALDIRILARI

DEAŞ'ın gerçekleştirdiği Paris saldırılarının ardından Fransa'nın DEAŞ'la mücadele stratejisi farklı bir boyuta taşınmıştır. Kendi toprakları içinde terörü bu kadar yakından deneyimledikten sonra ABD ve İngiltere'nin aksine Suriye'de daha çok ön plana çıkma arzusu göstermiştir. Suriye'ye ilk asker sevkiyatını bu bağlamda DEAŞ'ın Paris saldırıları sonrasında Haziran 2016'da gerçekleştirmiştir.[29]

Hollande döneminin ilk yıllarında Fransa Esed rejimine karşı Suriyeli muhaliflere siyasi, ekonomik, askeri, tıbbi ve lojistik destek vermiştir. Bu destek bir taraftan Fransa'nın savunduğu liberal değerlerin bir yansıması diğer taraftansa Rusya ile Kıta Avrupası'nda yaşadıkları sürtüşmesinin bir iz düşümü olarak düşünülebilir. Çünkü Hollande döneminde Fransa ve Rusya ilişkileri Kırım'ın işgal edilmesinin ardından kötüleşmiştir. İsyanların başladığı 2011'in sonundan itibaren Esed rejimine desteğini esirgemeyen Rusya, Suriye'de de Fransa'nın tutumunun karşısında yer almıştır. Yakın coğrafyasında Rusya ile çekişmeyi göze alamayan Fransa'nın Suriye krizini fırsat bildiği iddia edilebilir. Küresel ve bölgesel aktörlerin güç mücadelesi alanına dönüşen Suriye'deki iç savaşta Fransa, ABD ile uyum içinde rejim ve Rusya karşısında politikalar üretip aktif roller üstlenmeye çabalayarak hem bu mücadelenin tarafı olmaya çalışmış hem de DEAŞ terörünü sona erdirmenin yollarını aramıştır. Bu açıdan Suriye'nin Fransa için Rusya'ya karşı gücünü tartmanın ve bir anlamda Rusya'yı sınırlandırmaya çalışmanın bir aracı olduğu iddia edilebilir.

27. Kılıç Buğra Kanat, *A Tale of Four August: Obama's Syria Policy*, (SETA Yayınları, Ankara: 2016), s. 235.

28. "François Hollande Confirme Avoir Livre des Armes aux Rebelles en Syrie".

29. Dettmer, "France Deploys Special Forces in Syria as IS Loses Ground".

TABLO 2. DEAŞ'IN FRANSA'DA DÜZENLEDİĞİ SALDIRILAR (2015-2018)[30]				
Tarih	Yer/Vaka	Saldırı Türü	Ölü	Yaralı
7 Ocak 2015	*Charlie Hebdo* Dergisi	Silahlı Saldırı	12	11
8 Ocak 2015	Monrouge	Silahlı Saldırı	1	1
9 Ocak 2015	Yahudi Marketi	Rehin Alma	4	4[31]
19 Nisan 2015	Sid Ahmed Ghlam Olayı	Silahlı Saldırı	1	-
26 Haziran 2015	Saint-Quentin-Fallavier	Bıçaklı Saldırı Patlama	1	2
13 Kasım 2015 (Paris Saldırıları)	Stade de France Bataclan Sahnesi Cafe Bonne Biere ve Casa Nostra La Belle Equipe Le Petit Cambodge ve Le Carillon	Bombalı Saldırı Rehin Alma ve Silahlı Saldırı Silahlı Saldırı Silahlı Saldırı Silahlı Saldırı	131	413
13 Haziran 2015	Magnanville	Bıçaklı Saldırı	2	-
14 Temmuz 2016	Nice	Kamyonlu Silahlı Saldırı	86	458
26 Temmuz 2016	Saint-Etienne-du-Rouvray	Bıçaklı Saldırı	1	3[32]
20 Nisan 2017	Champs-Elysees	Silahlı Saldırı	1	3
1 Ekim 2017	Saint-Charles Station	Bıçaklı Saldırı	2	-
23 Mart 2018	Trebes ve Carcassonne	Silahlı ve Bıçaklı Saldırı, Rehin Alma	4	4[33]
12 Mayıs 2018	Paris'te Bıçaklı Saldırı	Bıçaklı Saldırı	1	4
11 Aralık 2018	Noel Pazarı	Silahlı Saldırı	5	11
TOPLAM			**252**	**914**

Ancak Fransa'nın Suriyeli muhaliflere desteği DEAŞ terörünün etkisini daha çok göstermesiyle birlikte yön değiştirmiştir. DEAŞ'ın ortaya çıkışıyla birlikte başlangıçta Fransa yine ABD ve AB ile koordinasyon halinde Ağustos 2014'ten itibaren DEAŞ Karşıtı Koalisyonun önemli bir parçası olarak görev almıştır. Bu anlamda ABD'den sonra sahada en aktif rol alan devletlerden biri Fransa olmuştur. Hava harekatları ile DEAŞ hedeflerini bombalayan Fransa, karada "Chammal operasyonu" ile mücadele etmiştir.

Chammal operasyonu ilk olarak 19 Eylül 2014'te Irak'taki DEAŞ gruplarına yönelik Fransız özel birlikleri tarafından başlatılmıştır.[34] Yaklaşık bir yıl sonra operasyonun uygulama alanını Suriye'ye genişletme kararı alınmıştır.[35] DEAŞ'a karşı ilk operasyonlarda bu askeri birlikler Irak güvenlik güçleri ile hareket ederken 2015'ten sonraki operasyonlarda PYD/YPG/PKK bileşenleri ile ortak hareket etmiştir. Fransız komandolarının bölgede YPG militanlarını eğitmesi ve desteklemesi[36] yine ABD ile uyum içerisinde gerçekleşmiştir. Aynı tarihlerde ABD ve Fransa, Türkiye ile yürüttüğü eğit-donat programından çıkarak PYD/YPG/PKK'ya askeri ve ekonomik destek vermeye başlamıştır.

30. Alexis Feertchak, "Depuis 2012, 263 Personnes sont Mortes dans des Attentats Islamistes en France", *Le Figaro International*, 7 Ekim 2019.

31. "Paris'te Market Saldırganı Öldürüldü, 4 Rehine Hayatını Kaybetti", NTV, 10 Ocak 2015.

32. Marc Fromager, "Deux Ans Apres La Mort Du Pere Hamel, Hommage Aux Pretres Qu'on Assassine", *Le Figaro*, 26 Temmuz 2018.

33. Laurent Marcaillou, "Un an Apres, Trebes 'est Devenue le Symbole de la Destruction et de la Reconstruction'", *Le Figaro*, 23 Mart 2019.

34. "Irak: Operation Française S'appelle Chammal", *Le Figaro*, 20 Eylül 2014.

35. "Dossier De Presse: Operation Chammal", Republique Française Ministere Des Armees, (Ekim 2019).

36. "France Trains 100 PKK/YPG Terrorists in Syria", *Yeni Şafak*, 11 Ocak 2017; "Des Forces Speciales Françaises Presentes En Syrie", *Le Point*, 26 Mayıs 2017.

Fransa'nın Suriye'de koalisyon çatısı altında DEAŞ'a karşı etkin mücadelesi Fransa'yı DEAŞ terör örgütünün hedef tahtası haline getirmiştir. 2015'te *Charlie Hebdo* ve İle-de-France saldırılarıyla başlayan tehlike 13 Kasım 2015'te Paris'in yedi farklı noktasında silahlı ve bombalı şekilde gerçekleştirilen saldırılaryla zirve noktasına ulaşmıştır.[37]

Bu saldırılar üzerine olağanüstü hal ilan edilmiş ve ülkenin tüm sınırlarının kapatıldığı duyurulmuştur.[38] Bu saldırılar İkinci Dünya Savaşı'ndan beri Fransa'nın yaşadığı en kanlı olay olmuştu.[39] Sınırların tamamen kapatılması en son İkinci Dünya Savaşı sırasında olağanüstü hal ilanı ise en son Cezayir Bağımsızlık Savaşı zamanında ilan edilmiştir.[40] Bu açıdan Paris saldırıları Fransa'nın Suriye politikası ve güvenliği için bir dönüm noktası olmuştur. Artık Fransa için Suriye'deki Esed rejimi ile muhalifler arasında yaşanan iç savaş birincil mesele olmaktan çıkarak DEAŞ tehlikesinin ortadan kaldırılması öncelikli hedef haline gelmiştir.

DEAŞ'a karşı mücadelede ise Fransa, Paris saldırıları sonrasında NATO müttefiki olan Türkiye ve aktif destek verdiği Suriyeli muhalifler ile hareket etmek yerine ABD ile birlikte PYD/YPG/PKK terör örgütüne destek vermeye başlamıştır. DEAŞ'a karşı savaşırken başka bir terör örgütüne meşruiyet kazandırmayı tercih etmişlerdir. ABD ve Fransa bir yandan DEAŞ'a karşı mücadelede diğer muhalif grupları "cihatçı" adı altında yaftalamış diğer yandan iş birliği yaptığı terör örgütünü "demokrasi ve özgürlük" savaşçısı olarak sunarak Suriye'deki kaosu başka bir zemine taşımışlardır.

Fransa'nın DEAŞ'la mücadelede Suriyeli muhalifler yerine PKK terör örgütünü desteklemesinin sebebi ABD ve Fransa açısından örgütün sahada daha kullanışlı olduğu iddiasıyla savunulmaktadır.[41] Rusya destekli Esed rejiminin ve DEAŞ'lı teröristlerin saldırıları neticesinde muhaliflerin giderek gücünü kaybettiği ve DEAŞ'la mücadelede yeterince elverişli bir aktör olmaktan uzaklaştığı; buna karşın PKK'nın bölgede diğer muhalif güçlere kıyasla daha konsolide bir yapıya sahip olması hasebiyle DEAŞ'la mücadelede daha etkili bir araç olarak görüldüğü söylenebilir.

Öte yandan Fransa PYD/YPG/PKK terör örgütüyle iş birliği amacıyla gerçekleştirdiği birtakım faaliyetlerden ötürü DEAŞ'la da iş yapmakla suçlanmıştır. Fransız *Le Monde* gazetesinde Lafarge grubuna ait çimento fabrikalarının Suriye'deki iç savaşa rağmen faaliyetlerine devam edebilmesi için DEAŞ, Nusra ve YPG terör örgütlerine haraç ödeyerek işlerini güvence altına aldığı haberi yer almıştır.[42] Şirketin müdür yardımcısının polise verdiği ifadeye göre de Lafarge grubunun Suriye'de kalmasını ve faaliyetlere devam etmesini Fransız devleti istemiştir.[43] Fransız devletinin Lafarge grubunun işletmelerinin Suriye'de faaliyetlerini sürdürmesini teşvik ediyor olmasını anlamlandırabilmek için Fransa'nın şu anda müttefiki olan PYD/YPG/PKK terör örgütü ile tarihsel ilişkisini incelemek faydalı olacaktır.

FRANSA-PKK ARASINDAKİ İLİŞKİLER

BPH'nin (9-17 Ekim 2019) başlamasıyla devletler düzeyinde Türkiye'ye en büyük tepkiyi yönelten ülkelerin başında hiç şüphesiz Fransa gelmektedir. Türkiye'nin sınırlarındaki terör

37. "Paris Attacks Kill More Than 120 People – As It Happened", *Guardian*, 14 Kasım 2015.

38. "Fransa'da Olağanüstü Hal İlan Edildi", *Sabah,* 14 Kasım 2015.

39. "Paris'teki Terör Saldırılarında Ölenlerin Sayısı 129'a Çıktı.", Anadolu Ajansı, 13 Kasım 2015.

40. "Fransa'da Olağanüstü Hal İlan Edildi", *Habertürk*, 14 Kasım 2015.

41. James Rosen, "Kurdish Militia Proving to be Reliable Partner Against Islamic State in Syria", Impact 2020, www.mcclatchydc.com/news/nation-world/national/article26598160.html, (Erişim tarihi: 1 Ocak 2020).

42. "Lafarge en Syrie: Information Judiciaire Ouverte Pour 'Financement D'entreprise Terroriste'", *Le Monde*, 13 Haziran 2017.

43. Konu ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Leonard Faytre, "Lafarge'ın Suriye'deki Terör Örgütleriyle İş Birliği Yapması Fransa için Bir Devlet Skandalı mı?", *SETA Perspektif*, Sayı: 192, (Mayıs 2018).

oluşumuna karşı Fransa'nın bu kadar büyük tepki vermesinin altında yatan sebepleri anlamada Fransa'nın PYD/YPG/PKK'yla ilişkisi ve örgüte desteği önemli yer tutmaktadır. PKK birçok terör örgütü gibi kurulduktan sonra etki alanını genişletmek ve destek bulmak amacıyla yurt dışında örgütlenmiştir.[44] Fransa da örgütlendiği ülkelerden birisidir. PKK'nın ideolojik yapısının ve "özgürlük sevdasıyla" mücadele etmesinin Fransız siyasetinde de bir karşılığının bulunduğu söylenebilir. PKK, AB nezdinde terör örgütü olarak kabul ediliyor olmasına rağmen Fransız devleti, örgüte sağladığı her türlü destek ve yardımla "Ortadoğu'nun en kalabalık devletsiz halkı"[45] şeklinde tanımladığı Kürtlere masumiyet kazandırmayı hedeflemektedir. Bu sebeple daha önce Osmanlı İmparatorluğu'nun son yıllarında Ermenilere en çok desteği veren ülkelerden biri olan Fransa günümüzde de PKK terör örgütüne benzer gerekçelerle ilgi göstermekte ve destek vermektedir.

Fransa'da PKK'nın faaliyetlerine hükümet tarafından doğrudan izin verilmese bile birçok açıdan göz yumulmaktadır. PKK'nın Avrupa genelinde en çok dernekleşme faaliyeti yürüttüğü ülkelerin arasında Fransa da bulunmaktadır. Üstelik DEAŞ'la mücadele kapsamında PKK'yla iş birliği yapılması PKK'nın Fransa'daki varlığını ve faaliyetlerini belirginleştirmiştir. Fransa'nın PKK ile ilişkisi 1981'de Fransız Komünist Partisi (Le Parti Communiste Français, PCF) ile Sosyalist Parti (Le Parti Socialiste, PS) ittifakının ortak adayı François Mitterrand'ın (21 Mayıs 1981-17 Mayıs 1995) cumhurbaşkanı seçilmesine kadar götürülebilir.[46] PKK'nın destek bulması ve Avrupa'da örgütlenmesinin yolunu açan en önemli isimlerden biri Mitterrand olmuştur. Mitterrand'ın PKK'yla olan ilişkisi ideolojik zeminde başlamasına rağmen sonraki yıllarda göreve gelen Fransız cumhurbaşkanları ve son iki hükümetin tavrı da PKK ile Fransa arasındaki derin ilişki ağını ve desteği gözler önüne sermektedir.

Hem François Hollande döneminde hem de Emmanuel Macron (14 Mayıs 2017-günümüz) döneminde Elysee Sarayı'nda PYD/YPG/PKK yöneticilerinin ağırlanması Fransa için örgüte atfedilen önemi gözler önüne sermektedir. 2015'te François Hollande, PKK'nın Suriye kolu PYD'nin elebaşlarını askeri üniformalar içerisinde Elysee Sarayı'nda ağırlamıştır.[47] İkinci bir ağırlama töreni ise Fransa'nın şu anki Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron döneminde olmuştur.[48] Bu durum göstermektedir ki iktidar değişikliğine rağmen Fransa'nın Suriye'ye ilişkin stratejisi değişiklik göstermemiştir. Macron 2018 ve 2019'da SDG adlı oluşum altında örgütlenen PKK'lı teröristleri Elysee Sarayı'na davet etmiştir.[49] Dahası BPH sonrasında Fransız Parlamentosu PYD/YPG/PKK'ya karşı desteğini yinelemiş ve Türkiye'yi kınayarak siyasi pozisyonunu belirtmiştir.[50] Benzer bir tutumu ZDH'de de dile getirmiştir.[51]

Fransa'nın PYD/YPG/PKK'ya olan siyasi desteği NATO'da da tartışma konusu haline gelmiştir. Macron'un *Economist* dergisine verdiği demeçte NATO müttefiklerinin savunmada artık ABD'ye güvenemeyeceği ve NATO'nun beyin ölümünün gerçekleştiği şeklindeki ifadeleri Fransa'nın BPH sonrasında Türkiye'yi hedef al-

44. Ümit Tetik ve Sibel Düz, "Fransa", *Avrupa'da PKK Yapılanması*, ed. Enes Bayraklı, Hasan Basri Yalçın ve Murat Yeşiltaş, (SETA Yayınları, İstanbul: 2019), s. 309.

45. Fransız kamuoyu Kürtleri bu şekilde tanımlayarak onlara liberal değerler çerçevesinde destek verilmesi gerektiğini savunmaktadır. PKK bu tanımlama üzerinden Batı kamuoyunda meşruiyet arayışı içerisindedir.

46. Tetik ve Düz, "Fransa", s. 312.

47. "PYD Temsilcileri Özel Davetle Elysee'de", *Hürriyet,* 12 Şubat 2015.

48. Kayhan Karaca, "Macron SDG Heyeti ile Neden Görüştü?", Deutsche Welle, 30 Mart 2018.

49. "Fransa Cumhurbaşkanı Macron, Terör Örgütü YPG'lileri Elysee Sarayında Ağırladı", *Sabah,* 19 Nisan 2019.

50. Sertaç Aktan, "Türkiye'yi Kınayan ve SDG'ye Destek Açıklayan Tasarıyı Kabul Eden Fransa'ya Dışişlerinden Tepki", Euronews, 31 Ekim 2019.

51. "Macron Franchit un Seuil Dans Son Rapport de Force Avec la Turquie", France 24, 30 Mart 2018.

GÖRSEL 1. FRANÇOİS HOLLANDE 2015'TE ASKERİ ÜNİFORMALARI İLE PYD/YPG/PKK'LI TERÖRİSTLERİ ELYSEE SARAYI'NDA AĞIRLARKEN

Kaynak: "Fransa Cumhurbaşkanlığı Sitesi Elysee Sarayı'nda Gerçekleşen Görüşmenin Fotoğraflarını Yayınladı", *Habertürk*, 11 Şubat 2015.

ması olarak yorumlanmıştır.[52] Macron NATO'ya ilişkin olumsuz çıkışlarıyla Türkiye'yi hedef aldığını gösteren bir başka açıklamayı ise 28 Kasım 2019'da yapmıştır. Macron bu konuşmasında "Türkiye hem Suriye'de oldubittiyle operasyon düzenleyip hem de NATO müttefikleriyle dayanışma beklememelidir"[53] demiştir. Söz konusu saldırgan tutuma karşı Türkiye Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, Macron'un sözlerinin bir karşılığı olmadığını ve bu ifadelerle terör örgütlerine destek verdiğini belirterek eleştiride bulunmuştur.[54] Bu bağlamda Fransa'nın Suriye'de PKK ile iş birliği yapmayı tercih edişi iki ülke arasındaki ilişkilerin bozulmasının başlıca sebebini oluşturmaktadır. Macron'un açıklamalarının 4-5 Aralık 2019 arasında düzenlenen NATO Zirvesi öncesine denk gelmesi Türkiye'yi baskı altına alma çalışması olarak görülmüştür. Ancak bu çaba esasen sadece Türkiye'yi zor bir durumda bırakma çabasının ötesine geçerek ikili ilişkilerin yanı sıra NATO üzerinden gelişmiş müttefiklik ilişkilerine ve ittifakın bütünlüğüne de zarar vermektedir.

Emmanuel Macron'un açıklamalarında da görüldüğü üzere Fransa, NATO ittifakının bir üyesi olan Türkiye'ye karşı terör örgütlerini desteklemekte ve Suriye'de Türkiye'nin başlattığı BPH sayesinde terör koridorunun engellenmesine karşı saldırgan bir tutum içine girmektedir. Fransa'nın saldırgan tutumu uzun yıllardır Ortadoğu'da ve dünyanın birçok yerinde alan kaybetmesi ve eskisi gibi söz sahibi olmaması ile ilişkilendiri-

52. Mustafa Kibaroğlu, "Macron'un NATO Çıkışında Asıl Hedef Türkiye", Anadolu Ajansı, 13 Kasım 2019.

53. "Macron: Türkiye, Suriye'de Oldubitti Yapıp Aynı Zamanda NATO'dan Destek Bekleyemez", Euronews, 28 Kasım 2019.

54. Denis Balibouse, "La Turquie Accuse Emmanuel Macron de Soutenir le Terrorisme", Les Voix Du Monde, 28 Kasım 2019.

lebilir. Halbuki kaybettiği güç ve etkinliği geri kazanmaya çalışırken yaptığı hatalı tercihler kayıplarının hızlanmasına neden olmaktadır. Türkiye ile bozulan ilişkileri bunun sadece bir örneğidir. Eğer ABD ve Fransa, DEAŞ'a karşı bölgedeki NATO ortağı olan Türkiye'nin uyarılarını ve hassasiyetlerini dikkate alarak hareket etmiş olsaydı bugün terör örgütleriyle iş tutan bir ülke pozisyonuna düşmeyecekleri rahatlıkla ifade edilebilirdi.

Fransa'nın resmi politikasında PYD/YPG/PKK yanlısı bir tavra sahip olması ülkede terör örgütüne yönelik sempatinin ve örgüte destek faaliyetlerinin artmasına neden olmuştur.[55] Fransız medya organları da sıklıkla PKK'yı DEAŞ'a ve gericiliğe karşı savaşan bir yapılanma olarak anlatarak kahramanlaştırmış ve rol model haline getirmiştir. Fransız gazeteci ve yapımcı Bernard Henri-Levy tarafından çekilen "Peshmerga" belgesel ile Fransız sinemacı ve gazeteci Caroline Fourest tarafından çekilen ve YPJ'li kadın teröristleri konu edinen "Kadınların Silah Kardeşliği" (Les Sœurs d'Armes) adlı film sinema yoluyla terör örgütünün normalleştirilmesinin birer örnekleridir.[56] Yapılan bu ve benzeri yayınlar Avrupa'dan PYD/YPG/PKK'ya çok sayıda yabancı teröristin katılmasının önünü açmaktadır. 10 Şubat 2018'de YPG saflarında girdiği çatışmada öldürülen Olivier François LeClainche bu terör mensuplarından yalnızca biridir.[57]

Net rakamlar bilinmemekle birlikte özellikle Türkiye'nin Afrin'e düzenlediği ZDH sonrasında Avrupa genelinden (yine Avrupa kökenli) yüz ile dört yüz arasında kişinin LeClainche gibi

GÖRSEL 2. FRANSIZ ASILLI YPG'Lİ TERÖRİST LECLAINCHE'IN TWITTER'DA DUYURULAN ÖLÜM HABERİ

Kaynak: Jerome Gicquel, "Qui etait Kendal Breizh, le Breton Engage Aupres des Kurdes Qui a Ete Tue en Syrie?", *20 Minutes*, 18 Şubat 2018.

PKK'nın Suriye kolu PYD'nin silahlı gücü olan YPG/YPJ'ye terör örgütlerine katılarak çatışmalarda yer aldığı düşünülmektedir.[58] Bu tarz çatışmalara katılmasının ardından geri dönen kişilerin Fransa'da bir tehdit oluşturup oluşturmadığı tartışma konusu olsa da henüz çatışma bölgesinden Fransa'ya dönen YPG/YPJ saflarında yer almış terör örgütü mensupları DEAŞ adına çatışmaya girenlerin aksine herhangi bir yargılamayla karşılaşmamıştır.[59] Bu durum da Fransa'nın PYD/

55. "European Union Terrorism Situation and Trend Report 2017", Avrupa Birliği Polis Teşkilatı (Europol), www.europol.europa.eu/newsroom/news/2017-eu-terrorism-report-142-failed-foiled-and-completed-attacks-1002-arrests-and-142-victims-died, (Erişim tarihi: 26 Aralık 2019), s. 39.

56. Thomas Sotinel, "Bernard Henri-Levy Fait Entrer les Peshmergas Dans le 'Bunker'", *Le Monde,* 20 Mayıs 2016; "Les Sœurs d'Armes", Allocine, www.allocine.fr/film/fichefilm_gen_cfilm=263157.html, (Erişim tarihi: 28 Kasım 2019).

57. Jerome Gicquel, "Qui etait Kendal Breizh, le Breton Engage Aupres des Kurdes Qui a Ete Tue en Syrie?", *20 Minutes*, 18 Şubat 2018.

58. Sarah Ledunc ve Wassim Nasr, "Do Westerners Fighting with Syria's Kurds Pose a Threat Back Home? (Part 2)", France 24, 25 Şubat 2018; Kyle Orton, *The Forgotten Foreign Fighters: The PKK in Syria*, (The Henry Jackson Society, Londra: 2017).

59. Sylvie Goy-Chavent, *Rapport: Fait - Au Nom De La Commission D'enquete (1) Sur L'organisation Et Les Moyens Des Services De l'Etat Pour Faire Face À L'evolution De La Menace Terroriste Apres La Chute De l'Etat Islamique*, (Session Extraordinaire De 2017-2018, No: 639: 4 Temmuz 2018), s. 149.

YPG/YPJ'yi DEAŞ gibi bir terör örgütü olarak görmediğinin bir göstergesidir.

Fransız devletinin bu konuda da PYD/YPG/PKK yanlısı bir tavırla hareket ediyor olması hem sivillerin YPG saflarında çatışmaya gitmesinin hem de bölgeden döndükten sonra örgüt lehine faaliyetler yürütmelerinin önünü açmaktadır. Buna örnek olarak yine LeClainche'ın Suriye'de Deyr ez-Zor kentindeyken verdiği röportaj dikkat çekicidir. LeClainche röportajında YPG'ye katılan yabancıların Fransa'ya döndükten sonra herhangi bir olumsuzlukla karşılaşacak olmasının ikiyüzlülük olacağını çünkü aynı şeyi (YPG/YPJ ile birlikte DEAŞ'a karşı savaşmayı kastederek) Fransa'nın kendisinin halihazırda yaptığını dile getirmektedir.[60] Bir başka örnek olarak Fransa'da yaşayan ve daha önce Suriye'de YPG/YPJ saflarında çatışmalara katılmış yirmi kişinin Ekim 2019'da "Rojava'dan Fransızca Konuşan Savaşçıların Kolektifi" (Collectif des Combattantes et des Combattants Francophones du Rojava) adıyla YPG'ye destek amaçlı sivil bir organizasyon oluşturmaları gösterilebilir.[61] Benzer bir şekilde DEAŞ'la mücadele etmek üzere ülkelerini gönüllü olarak terk edip YPG saflarında çatışmalara katıldıklarını beyan eden on Fransa vatandaşı yine Ekim 2019'da ABD'nin Suriye'den askerlerini çekme kararı ve Türkiye'nin Suriye'nin kuzeyinde düzenlediği BPH'ye karşı çıkmak üzere imza kampanyası başlattıklarını duyurmuşlardır.[62] Bu açıdan değerlendirildiğinde Fransa'nın DEAŞ'la mücadele etmesi için PKK'ya sağladığı desteğin sadece askeri, siyasi ve ekonomik araçlarla sınırlı olmadığı görülmektedir.

PKK açısından ise Fransa özelinde 2012'den sonra iki temel strateji öne çıkmaktadır: i) Fransa'da siyasi faaliyetlerini artırarak kamusal alanda daha fazla görünür olmak, ii) Suriye'de kazandığı askeri ve siyasi etkinliği Fransa gibi Suriye'ye ilgisi olan ancak krizin doğrudan içinde yer almaktan çekinen devletlerle yakın temas kurarak bulunduğu bölgedeki askeri ve siyasi etkinliğini sağlamlaştırmak.[63] PKK'nın hedefleriyle Fransa'nın DEAŞ saldırıları sonrası Suriye stratejisinin örtüşmesi neticesinde Fransa-PYD/YPG/PKK iş birliği kolaylaşmıştır.[64] Fransa'nın, Türkiye'nin harekatları sonrası en büyük tepkiyi gösteren ülkelerden biri olmasının temel sebebi de PYD/YPG/PKK üzerinden Suriye'de gösterdiği varlığın Türkiye tarafından ortadan kaldırılıyor olmasıdır. Fransa'nın ABD himayesinde Suriye krizinde bir aktör olarak varlık gösterebilmesinin tek aracı PYD/YPG/PKK'dır. Ancak Türkiye'nin sınırlarında bir terör devletinin kurulmasını engelleme konusundaki kararlılığı Fransa'nın Türkiye ile karşı karşıya gelmesine neden olmuştur.

Suriye'de iç savaşın başlaması ile birlikte bölgede söz sahibi olmanın yollarını arayan Fransa, muhaliflere sağladığı destek üzerinden bu hedefine ulaşamayınca, Suriye krizinde PKK'yı desteklemeye karar vermiştir. PKK için de avantajlı bir durum olan bu iş birliği sayesinde ABD himayesinde Fransa bölgede "küçük ortak" sıfatıyla PYD/YPG/PKK'ya desteğini sürdürmüştür.[65] ABD'nin bölgeden askerlerini çekme planları çerçevesinde rol çalmaya çalışan Fransa, BPH sonrasında PYD/YPG/PKK'ya sonuna kadar destek vererek Türkiye'ye en sert tepkiyi gösteren ülkelerden biri olmuştur.

60. Jerome Jadot, "'Si Daech est dans la Zone, on la Nettoie': Entre la Syrie et l'Irak, des Volontaires Français Combattent les Derniers Jihadistes", Franceinfo, 2 Ocak 2018, www.francetvinfo.fr/monde/proche-orient/offensive-jihadiste-en-irak/si-daech-est-dans-la-zone-on-la-nettoie-entre-la-syrie-et-l-irak-des-volontaires-francais-combattent-les-derniers-jihadistes_2587910.html, (Erişim tarihi: 30 Aralık 2019).

61. Pierre Alonso, "Ces Combattants Francophones Revenus de Syrie et Solidaires des Kurdes", *Liberation*, 11 Ekim 2019.

62. "Nous, Volontaires Français Contre l'Etat Islamique", *Le Figaro*, 24 Ekim 2019.

63. Tetik ve Düz, "Fransa", s. 312.

64. Tetik ve Düz, "Fransa", s. 314.

65. "Is France Trying to be YPG's New Protector in Northern Syria?", TRT World, 25 Aralık 2018.

Ayrıca Fransa, Türkiye'nin BPH sonrasında Suriye'nin kuzeyindeki Kürt gruplar ile PKK arasında ara buluculuk yapmaktadır.[66] Daha önce benzer bir şekilde Türkiye ile PKK arasında ara buluculuk görevini üstlenmeyi teklif eden Fransa[67] PYD/YPG/PKK ile Suriyeli muhalif Kürtlerin meşru temsilcisi sayılan Suriye Kürt Ulusal Konseyi'nin (ENKS) anlaşmasını sağlayarak Kürtler arasında birlik oluşturmaya çalışmaktadır. Oluşacak bu birlik sayesinde PYD'ye meşruiyet kazandırmayı hedefleyen Fransa, Türkiye'nin PKK terör örgütü ile olan mücadelesini "Kürtlere karşı savaş" olarak dünya kamuoyuna sunmayı istemektedir.[68]

FRANSA'NIN SURİYE'DEKİ ASKERİ VARLIĞI VE GELECEĞİ

Fransa, DEAŞ karşıtı koalisyon güçleriyle ilk olarak 2015 itibarıyla Suriye'de askeri varlık göstermeye başlamıştır. Başlangıçta DEAŞ'a karşı Irak'taki güvenlik güçlerine Chammal Operasyonu kapsamında destek veren Fransa, daha sonra ABD'yi takip ederek DEAŞ karşısında PYD/YPG/PKK terör örgütüne askeri destek vermiştir. Bu amaçla askerlerini ABD'nin üslerine konuşlandırmıştır. BPH öncesinde askerlerini Rakka'nın kuzeyinde Münbiç, Ayn-el Arab ve Tel Abyad bölgelerindeki üslerde yoğunlaştırırken hareket sonrasında askerler daha çok güneydeki üslere doğru kaydırılmıştır. Harekat öncesi Fransa'nın askeri üslerini kuzeyde yoğunlaştırmasının sebebi terör koridorunu güvence altına almaktır.

Şu anda Suriye'de yaklaşık iki yüz Fransız askeri bulunduğu tahmin edilmektedir. Bu askerler ABD himayesinde Rakka'daki Şeker fabrikasında, Haseke'nin güneyindeki Cibse konutlarında ve Deyrizor'daki Ömer ve Tenek petrol-gaz sahalarında konuşlanmıştır. BPH ile Suriye'nin kuzeyinde oluşturulmak istenen terör koridoru etkisiz hale geldiği için Fransa, ABD ile birlikte PYD/YPG/PKK terör örgütünün devamlılığını ve güvenliğini sağlamak adına petrol sahalarını ve geçiş yollarını kontrol etmeye çalışmaktadır. BPH öncesinde de Fransız askerleri Tel Abyad, Ayn-el Arab ve Münbiç hattında konuşlanmış ve bu bölgelerin güvenliğinin sağlanması konusunda terör örgütüne destek vermiştir. Fransa burada PYD/YPG/PKK terör örgütüne destek verirken iddialı görünmekle birlikte sınırlı bir güce sahip olduğundan faaliyetlerini ABD himayesinde sürdürmektedir.[69]

Fransa'nın ABD himayesinde Suriye'de varlık gösterirken temel amacı, PYD/YPG/PKK'nın bir devlete ya da Kuzey Irak'taki gibi bir özerkliğe sahip olmasını desteklemektedir. Bunun en önemli sebebi PKK'nın bölgede Fransa'nın da çıkarlarına hizmet edebilecek bir aktör olarak görülmesi olabilir. Fransa'nın Suriye'deki varlığını PYD/YPG/PKK üzerine inşa etmesi ve bu konuda son olarak BPH ile Türkiye'yi karşısına alması göstermiştir ki Fransa, Türkiye'nin Suriye'deki politikası karşısında giderek sıkışmaktadır. Türkiye'nin kararlı adımlarla oluşturmaya gayret ettiği güvenli bölge projesi hayata geçtiğinde, Suriye'nin kuzeyinde oluşturmaya çalıştıkları koridorun hayali ortadan kalkacak ve Suriye'nin güneyine sürülmüş olan PYD/YPG/

66. Mohamad Misto, Levent Tok ve Adham Kako, "Fransa, Terör Örgütü YPG/PKK için 'Çöpçatanlık' Yapıyor", Anadolu Ajansı, 10 Temmuz 2019. Konuya ilişkin son gelişme Suriye Kürt Ulusal Konseyi (ENKS) ile YPG/PKK'nın anlaştığı yönündedir. Bkz. Mohamad Misto ve Adham Kako, "ENKS ile Terör Örgütü YPG/PKK Anlaştı", Anadolu Ajansı, 21 Aralık 2019.

67. "France's Macron Offers to Mediate between Turkey and Syrian Kurds", Reuters, 29 Mart 2018.

68. Mohamad Misto, Ömer Koparan ve Adham Kako, "Fransa'nın YPG/PKK'yı Meşrulaştırma Çabası Sürüyor", Anadolu Ajansı, 19 Kasım 2019.

69. Misto, Koparan ve Kako, "Fransız Askerleri Suriye'de ABD Himayesinde Varlık Gösteriyor".

HARİTA 2. ARALIK 2018 İTİBARIYLA SURİYE'DEKİ FRANSIZ ASKERİ NOKTALARI

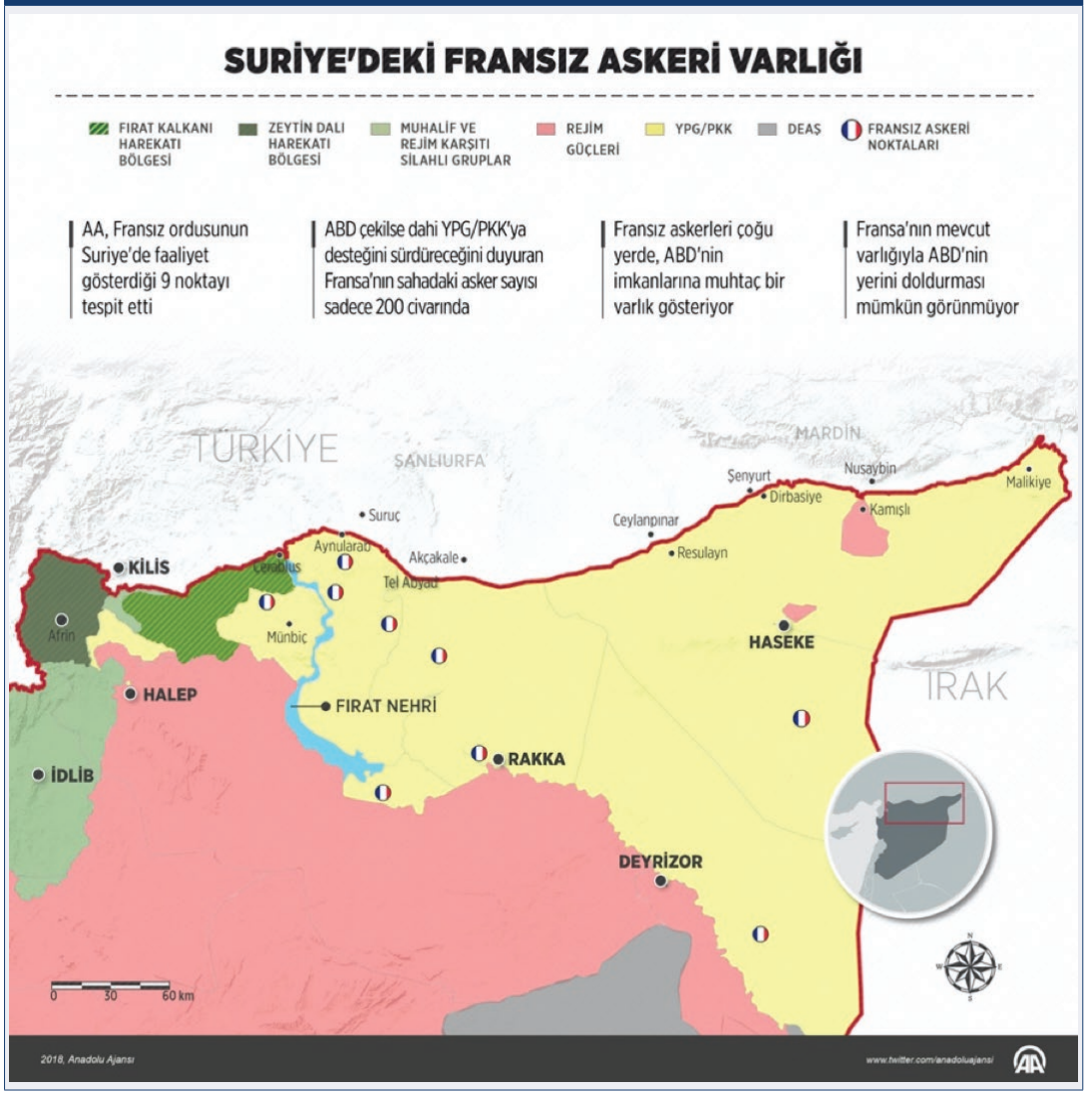

Kaynak: Kemal Delikmen, "Suriye'deki Fransız Askeri Varlığı", Anadolu Ajansı, 26 Aralık 2018.

PKK terör unsurları Esed rejimi ile karşı karşıya gelecektir. Her ne kadar Esed rejimi PKK'ya birlikte hareket etme çağrısı yapmış olsa da ne PYD/YPG/PKK ne de Esed rejiminin çıkarları söz konusunda olduğunda anlaşmaları pek mümkün görünmemektedir. Dolayısıyla uzun vadede iş birliği için müzakere masasına oturmaları beklenmemektedir. Fransa'nın ise ABD ile olan ilişkisi nispetinde Suriye'de boy göstermeye devam edeceği düşünülmektedir. Zira bu analiz boyunca da sıklıkla dile getirildiği üzere Fransa'nın Suriye stratejisi genel anlamda ABD'nin Suriye politikasının iz düşümüdür. İç savaşın başlangıcından beri Fransa, özellikle DEAŞ'ın Paris saldırıları sonrasında daha etkin bir rol üstlenmek istemiş olmasına karşın ABD olmadan Suriye'de bağımsız ve özgür tek bir adım dahi atamamıştır. Hatta iç siyasetindeki dinamiklerin ABD'yi Suriye'den uzaklaştırdığı dönemlerde Fransa Suriye'de aciz bir aktör olarak kalmıştır.

HARİTA 3. BARIŞ PINARI HAREKATI SONRASI SURİYE'DEKİ FRANSIZ ASKERİ NOKTALARI

Kaynak: Misto, Koparan ve Kako, "Fransız Askerleri Suriye'de ABD Himayesinde Varlık Gösteriyor".

Kısacası Fransa Suriye'deki askeri varlığını BPH sonrasında PYD/YPG/PKK'ya destek vermek suretiyle sürdürmeye devam ettirecektir. Suriye'deki askeri varlığını artırma iddiasında bulunan Fransa şu ana kadar somut bir adım atmamış ve bölgedeki geleceği konusunda ABD'ye olan bağımlılığı devam etmiştir. Süreç içerisinde Fransa, Rusya ve Esed rejimi ile iş birliği yaparak PYD/YPG/PKK'yı rejim ile ortak hareket etmeye ikna etmek isteyebilir. Ancak Esed rejiminin Rusya ve İran tarafından destekleniyor olması nedeniyle Trump'ın bu konuya sıcak bakmaması Fransa'nın işlerini zorlaştırmaktadır. Bu bağlamda Fransa'nın Suriye'deki geleceği ABD ile olan ilişkisiyle doğru orantılıdır. Çünkü Türkiye'nin BPH'ye karşı saldırgan söylemler dışında bir yaptırım gücüne sahip olamayan Fransa'nın Suriye'de ABD'den bağımsız ve Türkiye ile Rusya'yı hesaba katmadan hareket etmesi mümkün gözükmemektedir.

SONUÇ

Fransa'nın Suriye stratejisinin temelde tehdit algılarıyla şekillendiği söylenebilir. Başlangıçta Esed rejimini tehdit olarak görmesi nedeniyle muhalif grupları destekleyen Fransa, DEAŞ'ın ortaya çıkmasıyla PYD/YPG/PKK'ya destek vermiştir. Bu noktada en dikkat çekici husus ise bütün bu tercihlerin veya politikaların ABD ile uyum içerisinde olmasıdır. ABD'nin bilgisi veya izni dışında Fransa hiçbir inisiyatif almamıştır. Bölgedeki askeri varlığını bile ABD himayesinde sürdürmektedir. PYD/YPG/PKK üzerinden Suriye'de söz sahibi olmaya veya görünür olmaya çalışan Fransa, terör örgütüne her türlü (siyasi, askeri, lojistik, kültürel) desteği vermektedir. Bu anlamda günümüzde Fransa'nın Suriye stratejisi ABD himayesinde, terör örgütü PYD/YPG/PKK vekaletinde yürütülen bir durum olarak gözükmektedir. Fransa'nın Suriye iç savaşındaki bu yanlış müttefik tercihi zaten güç ve alan kaybettiği Ortadoğu'dan daha fazla çekilmesine yol açacaktır.

Durumu Türkiye açısından değerlendirmek gerekirse Batılı ülkeler DEAŞ terörüyle mücadele konusunda ekseriyetle PYD/YPG/PKK'yı bölgede etkin bir araç olarak görme eğilimindedir. Bunun en önemli sebeplerinden biri olarak da daha önce Esed rejimine karşı destekledikleri muhalif grupların DEAŞ'la mücadele etmede yetersiz kaldıklarını göstermektedirler. Bir diğer sebep ise çıkarlarının büyük oranda örtüşüyor olması nedeniyle PYD/YPG/PKK'ın, Batılı ülkeler için anlaşması, müzakere etmesi, yönlendirmesi ve manipüle etmesi kolay bir aktör olmasıdır. Dolayısıyla ilerleyen zamanda Suriye ve etrafındaki bölgede DEAŞ ve benzeri terör tehditleri ortadan kalksa dahi Batılı ülkeler ve Fransa PYD/YPG/PKK'yı bölgedeki çıkarlarını veya Türkiye'ye karşı çıkarlarını sağlama almak için araçsallaştırmaya devam edebilirler.

Ancak Fransa'nın Suriye stratejisinde izlediği politika Türkiye ile olan ikili ilişkilerini oldukça olumsuz etkilemektedir. Bu noktada Türkiye'ye düşen vazife Fransa, ABD ve diğer Batılı ülkelerle müzakere ederken müttefiklerinin güvenliği ve refahının Türkiye'nin güvenliği ve refahıyla doğru orantılı olduğunu net biçimde açıklayabilmesidir. Türkiye'nin güvenliği ve refahının sağlanması başta NATO müttefiki olması münasebetiyle askeri açıdan, 4 milyona yakın Suriyeli mülteciye 2011'den bu yana ev sahipliği yapıyor olması nedeniyle toplumsal açıdan ve geliştirilebilecek ticari faaliyetlerle ekonomik açıdan karşılıklı çıkarları besleyen bir durumdur. Nitekim Türkiye Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu da bu doğrultuda açıklamalarda bulunarak Fransa'nın PYD/YPG/PKK yanlısı tavrını gözden geçirmesi gerektiği konusunda Fransız yetkilileri uyarmış ve Türkiye'nin Fransa ile olan ilişkilerine önem verdiklerini dile getirmiştir.[70]

Terör örgütü PYD/YPG/PKK'ya askeri desteğin merkezi ağırlıklı olarak ABD, moral desteğin merkezi ise AB olduğu dikkate alınarak örgütün güçlenmesinin önüne geçmede yalnızca askeri değil diplomatik ve siyasi içerikli politikalar da hayata geçirilmelidir. İlk aşamada FKH ile başlayıp bugün BPH ile sürdürülen mücadele PKK'nın askeri etkinliğini ortadan kaldırmak için elzemdir. Bunun yanı sıra Türkiye'nin kendi sınırlarında ve bölgesinde askeri açıdan güçlü kalmaya devam etmesi, diplomatik açıdan da masada elinin güçlü olmasını sağlayacak bir unsurdur. Bu sebeple sahada edinilen kazanımlardan geri adım atılmamalı, aksine kazanımların devamlılığını sağlamanın yolları aranmalıdır. Türkiye bu gücünü –başta Fransa olmak üzere– Avrupa'nın genelinden PKK'ya yönelik maddi ve manevi desteğin önünü kesecek diplomatik ve siyasi formüllerle pekiştirmelidir.

70. Sena Güler, "Turkey Calls on France to Review Its Stance on PYD/YPG", Anadolu Ajansı, 8 Mayıs 2019.

EK: FRANSA PERSPEKTİFİNDEN SURİYE İÇ SAVAŞININ KRONOLOJİSİ	
15 Mart 2011	Suriye iç savaşının başlamasını tetikleyen ilk isyanlar Dera'da başladı.
10 Mayıs 2011	AB nezdinde Suriye'ye karşı bir dizi yaptırım kararı verildi.[71]
11 Temmuz 2011	Esed destekçileri ABD ve Fransa'nın Şam'daki büyükelçiliklerine saldırdı.[72]
18 Ağustos 2011	ABD ve AB Esed'e görevi bırakma çağrısında bulundu.[73]
2 Eylül 2011	AB Suriye'den ham petrol ithalatını durdurdu. Fransa, muhalif gruplarla olan temaslarını artıracağını belirtti.[74]
24 Eylül 2011	AB ve İsviçre, Suriye'ye AB yatırımlarını durdurarak ve Suriye Merkez Bankasına banknot gönderimini yasaklayarak ülkenin petrol sektörünü hedef alan yeni yaptırımlara başladı.[75]
16 Kasım 2011	Fransa Suriye'deki Şam Büyükelçisi'ni istişare amaçlı ülkeye geri çağırdı. Halep ve Lazkiye'deki konsoloslukları kapattı.[76]
1 Aralık 2011	Rusya Suriye'ye aralarında gemisavar füzelerinin de olduğu silah sevkiyatını tamamladı.[77]
23 Ocak 2012	AB Konseyi Suriye'ye yönelik uyguladığı yaptırımları genişletti.[78]
7 Şubat 2012	Yaklaşık iki buçuk ay sonra Fransa tekrar Şam Büyükelçisi'ni istişare amaçlı olarak ülkesine geri çağırdı.[79]
15 Şubat 2012	Fransa Suriye için 1 milyon avroluk insani yardım fonu kurdu.[80]
6 Mayıs 2012	Fransa'da Cumhurbaşkanlığı seçimi yapıldı. Sarkozy hükümeti görevi Hollande hükümetine devretti.[81]
29 Mayıs 2012	Fransa'daki Esed rejimine bağlı diplomatlar istenmeyen insan (persona non grata) ilan edildi (Suriye'nin Paris Büyükelçisi Lamia Şakur aynı zamanda UNESCO nezdinde ülkesini temsil ettiği için istenmeyen insan ilan edilemedi). [82]
20 Ağustos 2012	Obama, Suriye'de kimyasal silah kullanılması halinde bu durumun tüm hesapları değiştireceğini söyledi.[83] Bu durum uluslararası kamuoyunda, Esed'in kimyasal silah kullanması halinde ABD'nin askeri müdahalede bulunacağı şeklinde yorumlandı.
7 Eylül 2012	Fransa Suriye'deki muhaliflere ilk defa doğrudan askeri nitelikli olmayan yardımda bulundu.[84]
14 Kasım 2012	Suriye Muhalif ve Devrimci Güçler Ulusal Koalisyonu (SMDK) Fransa tarafından tanındı.[85] Aynı zamanda SMDK tarafından Munzir Makhus'un Suriye'nin Paris Büyükelçisi olarak görevlendirildi.[86]
29 Kasım 2012	Suriye'ye yönelik silah ambargosunun süresinin 1 Mart 2013'e kadar uzatılmasına karar verildi. Yenileme süresi bir yıldan üç aya düşürüldü.[87]
29 Nisan 2013	Fransa'nın ulusal güvenlik strateji belgesi olan Beyaz Kitap yayımlandı.[88]

71. "EU Arms Embargo on Syria", SIPRI, 13 Kasım 2013; "Council Decision 2011/273/CFSP", Official Journal of the European Union, 10 Mayıs 2011.

72. "Syrian Civil War", Encyclopædia Britannica, (Erişim tarihi: 16 Aralık 2019).

73. "Kronoloji: Suriye'de İsyandan İç Savaşa".

74. "Kronoloji: Suriye'de İsyandan İç Savaşa".

75. "Kronoloji: Suriye'de İsyandan İç Savaşa".

76. "Fransa Suriye Büyükelçisi'ni Geri Çekti".

77. Kurt, *ABD ve Suriye Krizinin Dönüşümü*, s. 135.

78. "Timeline of International Response to the Situation in Syria", Global Center for the Responsibility to Project, www.globalr2p.org/media/files/timeline_of_international_response_to_syria.pdf, (Erişim tarihi: 15 Ocak 2019).

79. Kurt, *ABD ve Suriye Krizinin Dönüşümü*, s. 136.

80. "France Set Up Humanitarian Fund for Syria", Kuwait News Agency, 15 Şubat 2012.

81. "Fransa'nın Yeni Cumhurbaşkanı Hollande", *Hürriyet*, 6 Mayıs 2012.

82. "Diplomatik Taarruz".

83. Kanat, *A Tale of Four August*, s. 235.

84. "Fransa Yardımı Artık Suriye İçinde Dağıtıyor".

85. "Fransa, Muhalefeti Tanıdı", Aljazeera Türk, 14 Kasım 2012.

86. "Suriyeli Muhalifler Fransa'ya Büyükelçi Atadı", CNN Türk, 17 Kasım 2012.

87. "EU Arms Embargo on Syria", SIPRI, 13 Kasım 2013.

88. "Le Livre Blanc 2013 Rendu Public".

14 Mart 2013	Fransa Suriyeli muhaliflere silah yardımında bulunacağını açıkladı.[89]
28 Mayıs 2013	AB'nin Suriyeli muhaliflere yönelik silah ambargosu İngiltere ve Fransa'nın ısrarları sonucu 1 Haziran 2013 itibarıyla kaldırıldı.[90]
21 Ağustos 2013	Esed Rejimi Doğu Guta'da kimyasal silah kullandı. Saldırıda dört yüzün üzerinde (toplamda bin 300)[91] sivil hayatını kaybetti.[92]
21 Mart 2014	Rusya Kırım'ı ilhak etti.[93]
20 Ağustos 2014	Fransa Suriye'ye silah sevkiyatı gerçekleştirdi.[94]
19 Eylül 2014	Fransa Irak'ta DEAŞ'a karşı Chammal Operasyonu'nu başlattı.[95]
8 Şubat 2015	François Hollande Elysee Sarayı'nda PYD/YPG/PKK heyetini kabul etti.[96] Örgüte lojistik destek sözü veren Hollande iki yıldır örgütü desteklediklerini vurguladı.[97]
7 Eylül 2015	Fransa bir yıl önce Irak'ta başlattığı Chammal Operasyonu'nu Suriye'ye doğru genişletme kararı aldı.[98]
22 Eylül 2015	Koalisyon güçleri Suriye'de DEAŞ'a karşı ilk hava saldırısını gerçekleştirdi.[99]
27 Eylül 2015	Fransa ilk kez tek taraflı olarak Suriye'de DEAŞ'a karşı hava saldırısı düzenledi.[100]
30 Eylül 2015	Rusya Suriye'ye asker sevkiyatı gerçekleştirdi.[101]
3 Kasım 2015	DEAŞ Paris'te yedi farklı noktada terör saldırısı düzenledi.
20 Kasım 2015	Fransa, Charles de Gaulle uçak gemisini DEAŞ'la mücadele kapsamında Suriye açıklarına konuşlanmak üzere gönderdi.[102]
Ocak 2016	ABD, DEAŞ'la mücadele kapsamında "ılımlı muhaliflere" yönelik eğit-donat programına başlayacaklarını açıkladı.[103]
Mayıs 2016	Paris'te "Rojava Temsilciliği" adı altında PYD bürosu açıldı.[104]
Haziran 2016	Fransa Suriye'ye ilk askeri sevkiyatını gerçekleştirdi.[105]
24 Ağustos 2016	Türkiye Suriye'nin kuzeyinde başta DEAŞ'a yönelik olmak üzere terör unsurlarına karşı FKH'yi başlattı.
7 Mayıs 2017	Fransa'da Cumhurbaşkanlığı seçimi yapıldı. İkinci turda Emmanuel Macron seçim yarışını kazandı.[106]
20 Ocak 2018	Türkiye Afrin'e yönelik olarak ZDH'yi başlattı.
29 Mart 2018	Macron Elysee Sarayı'nda PYD/YPG/PKK heyetiyle görüştü.[107]
9-17 Ekim 2019	Türkiye Suriye'nin kuzeyinde sınır hattı boyunca 30 kilometre derinlikte bir güvenli bölge oluşturmak amacıyla BPH düzenledi.

89. "Syrie: Paris et Londres vont Livrer des Armes".

90. "Suriyeli Muhaliflere Silah Ambargosu Kaldırıldı", T24, 28 Mayıs 2013.

91. Kurt, *ABD ve Suriye Krizinin Dönüşümü*.

92. "Doğu Guta Kimyasal Silah Katliamının 6. Yılı".

93. "Rusya'nın Kırım'ı Yasa Dışı İlhakının 5. Yılı", Anadolu Ajansı, 16 Mart 2019.

94. "François Hollande Confirme Avoir Livre des Armes aux Rebelles en Syrie".

95. "Irak: Operation Française S'appelle Chammal".

96. "Fransa Cumhurbaşkanlığı Sitesi Elysee Sarayında Gerçekleşen Görüşmenin Fotoğraflarını Yayınladı".

97. Karaca, "Macron SDG Heyeti ile Neden Görüştü?"

98. "Dossier De Presse: Operation Chammal".

99. Kurt, *ABD ve Suriye Krizinin Dönüşümü*, s. 153.

100. "Fransa Suriye'deki IŞİD Hedeflerini Vurdu", Euronews Türkçe, 27 Eylül 2015; "Dossier De Presse: Operation Chammal"; Breeden, "France Says Its Airstrikes Hit an ISIS Camp in Syria".

101. Adham Kako, "Rusya 4 Yıldır Suriye'de Varlık Gösteriyor", Anadolu Ajansı, 29 Eylül 2019.

102. "Fransa Uçak Gemisini Yola Çıkardı", Deutsche Welle Türkçe, 20 Kasım 2015.

103. Kurt, *ABD ve Suriye Krizinin Dönüşümü*, s. 154.

104. Karaca, "Macron SDG Heyeti ile Neden Görüştü?"

105. Dettmer, "France Deploys Special Forces in Syria as IS Loses Ground".

106. Murat Ünlü, "Fransa'nın Yeni Cumhurbaşkanı Macron Oldu", Anadolu Ajansı, 7 Mayıs 2017.

107. Karaca, "Macron SDG Heyeti ile Neden Görüştü?"

FRANSA'NIN SURİYE STRATEJİSİ

MERVE DİLEK DAĞDELEN, MUSAB YILMAZ

SETA | ANALİZ

Bu analiz Suriye krizinin başladığı tarihten itibaren Fransa'nın krize ve sahadaki aktörlere yönelik yaklaşımını ve değişen politikasını incelemektedir.

Krizin başladığı zamandan günümüze Fransa'nın Suriye stratejisinde üç farklı yaklaşım gözlenmektedir. Birincisi Fransa'nın krizin başında görece tarafsız kalmaya çalıştığı ve muhaliflere sadece söylemsel olarak destek verdiği dönemdir. İkinci aşama ise kısa bir süre sonra Avrupalı müttefikleriyle birlikte rejime karşı çeşitli diplomatik/ekonomik yaptırımlar uygulayarak ve muhaliflere fiili destek vererek krizin doğrudan tarafı olduğu dönemdir. Üçüncü aşamada ise DEAŞ terörünün Avrupa'yı ve özellikle Fransa'yı giderek daha yakından tehdit etmeye başlamasıyla birlikte Paris'in odağını DEAŞ'la mücadeleye çevirdiği görülmektedir. Suriye'de PKK terör örgütünün uzantısı PYD/YPG ile iş birliğini genişletmeyi tercih eden Fransa Türkiye'nin ulusal güvenlik çıkarlarına doğrudan zarar vermeye de başlamıştır.

Analiz Fransa'nın PKK ile geçmişten gelen ilişkisinin yanı sıra Suriye'de neden PKK/PYD/YPG ile ortak hareket etmeyi tercih ettiğini ve bu iş birliğinin boyutlarını ortaya koymaktadır.

www.setav.org

ANKARA • İSTANBUL • WASHINGTON D.C. • KAHİRE • BERLİN • BRÜKSEL